Държавно Подвижно Земледѣлско училище
въ Пловдивския Окржгъ.

№ 5

КРАТКИ НАСТАВЛЕНИЯ
по
ОТГЛЕДВАНЕТО НА ФИЯ И ИНКАРНАТКАТА ДЕТЕЛИНА.

Написалъ:
Иванъ П. Бързаковъ
Директоръ на училището.

Изпраща се даромъ срѣщу 5 ст. пощ. марка за изпращането.

ПЛОВДИВЪ,
Дружествена печатница „Съгласие“
1910.

Пров. 1962 г.

I.

За фия.

Фия е отъ ония растения, които донасятъ двояка полза на земледѣлеца: а) съ свойта реколта (стебла и зърна) и б) съ обогатяване (усилване) на нивата, чрѣзъ вкарване въ почвата азотъ, изчерпанъ отъ въздуха.

Първата му полза се състои въ това, че ако е посѣтъ прѣзъ есеньта неговитѣ стебла, покосени на зелено, даватъ една отлична храна за добитъка и то рано на пролѣть, когато се чувствува обща оскждность за храна; а оставенъ да узрѣе и прибранъ дава зърна, които сж силна храна, особенно за работния добитъкъ, и слама (плява) фиевица, богата на хранителни вѣщества и прѣвъзходна храна за всичкитѣ видове добитъкъ, а най-много за овцетѣ. Втората му полза се състои въ това, че, окосенъ на зелено, той освобождава нивата въ края на пролѣтьта, та може тя да се угари прѣзъ лѣтото и подготви за есененъ посѣвъ; а покосенъ за зърно той освобождава нивата прѣзъ м. юний и дава възможность тоже да се обработи и подготви тя за есененъ посѣвъ. Отъ това слѣдва, че това благодатно растение, като есененъ посѣвъ, съ успѣхъ може да замѣсти черната угарь и пакъ да даде възможность да се извърши обработката на нивата за зимнина. Ако ли се сѣе като пролѣтенъ посѣвъ, то успѣва да се прибере за зелена храна прѣзъ м. юний, а за зърно въ края на м. юлий, слѣдователно, пакъ

УНИВЕРСИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА СОФИЯ

дава възможность да се пръоре нивата и подготви за зимнина, която тука (въ Пловдивския окржгъ) започва да се сѣе въ втората половина на м. септемврий.

Това растение, както всичкитѣ легуминози (бобови), обогатява почвата на азотъ, като посрѣдствомъ многочисленитѣ пъпчици (брадавички), които се намиратъ по разклоненитѣ му дълбоки корени, свлича азота изъ въздуха, който се намира между шуплитѣ на почвата и, чрѣзъ остатъцитѣ си (коренитѣ, частъ отъ стеблата и оронентѣ листа), го влага въ почвата, така че най-цѣнната, за другитѣ растения, храна — азота то не изчерпва отъ земята, а напротивъ я увеличева. То изчерпва други хранителни материи, които сж намиратъ въ по-голѣмо количество въ повечето отъ нашитѣ почви (калии и фосфоръ), слѣдователно на това растение трѣбва да гледаме като на растение, което обогатява, а не избѣднява почвата и прѣстжпление къмъ своитѣ интереси прави всѣки земледѣлецъ, който не въведе културата му въ стопанството си.

Пръдъ видъ на изброенитѣ достойнства на фия, Дирекцията на Държавното Подвижно Земледѣлско училище въ Пловдивъ достави за смѣтка на Пловдивската Окр. Постоянна Комисия 2500 кгр. сѣме отъ фии, което ще се раздаде по намалена цѣна (50 ст. за 1 кгр.) на земледѣлцитѣ въ окржга за засѣване на есень или на пролѣть; затова желающитѣ земледѣлци да се снабдятъ съ сѣме отъ това растение, нека се отнесатъ до Дирекцията на училището писменно или устно или до Агрономъ-Администраторитѣ въ Пловдивъ, Пазарджикъ, Станимака и земледѣлскитѣ училища въ Садово и Пазарджикъ, ако впадатъ въ тѣхнитѣ райони, и поискатъ потрѣбнитѣ имъ количества.

Фии има разни видове. За нашитѣ условия сж най-много прѣпоржчителни два отъ тѣхъ, а имено *мжхестия фии* (vicia villosa) и *обикновения фии* (vicia sativa). Разликата между тия два видове фии е, че първия видъ узрѣва покъсно отъ втория и става по-високъ. И единия и другия могатъ да се сѣятъ и есень и пролѣть, сѣянето и отгледването имъ е еднакво.

Посѣтъ фия като пролѣтенъ посѣвъ става въ цѣла Европа, а посѣтъ като зименъ посѣвъ успѣва въ цѣла България, а най-добрѣ кждѣто вирѣе лозата. Той не се бои отъ мразоветѣ и може да прѣнесе по-голѣми студове безъ дебела снѣжна покривка та затова не е опасно да го сѣемъ като зимно растение.

Спрямо почвата фия не е никакъ взискателенъ. Той става и на бѣдни и богати почви, разбира се че и реколтата му ще бжде въ зависимость отъ богатството на почвата. Най-добрѣ успѣва въ почви, които иматъ въ себе си варь. Лѣгкитѣ пѣсъкливи почви, които за другитѣ растения сж не до тамъ добри, за фия сж добри и той даже подобрява физическитѣ имъ свойства, като ги прави по-збити, затова високитѣ пѣсъкливи балкански мѣста най-добрѣ се използуватъ съ фии отъ колкото съ всѣко друго растение. Той добрѣ успѣва и въ сухитѣ и въ влажнитѣ почви, страхува се обаче отъ изобилна атмосферна влага и близка подпочвена вода.

Къмъ обработването на почвата тоже не е много взискателенъ и става добъръ и на нови— едва що разработени ниви, достатъчно е само сѣмето му да попадне въ мегка почва и добрѣ да се зарови.

Сѣидбата на фия се извършва на разпръснато т. е. по обикновенъ начинъ, особено когато се сѣе за косене на зелено. Ако ли се сѣе за сѣме, то по-добрѣ е да се засѣе въ редове съ

редосѣялка, разбира се, ако се има такава. Фия се засѣва или като самостоятелно растение или въ смѣсь съ други растения. Послѣдното е особенно прѣпоржчително при сѣидбата за зелена храна и такъвъ посѣвъ се казва *фиева смѣсь*. Ако и като самостоятелно растение фия никога не се сѣе въ съвършено чисто състояние, защото той лѣсно полѣга на земята и долнитѣ му части гниятъ, затова засѣянъ било за сѣме било за зелена храна, ако и като самостоятелно растение, винаги трѣбва да се смѣси сѣмето му малко съ сѣме отъ друго растение. Ако се сѣе за зименъ посѣвъ—смѣсва се съ сѣме отъ зимна ръжь, ако ли се сѣе за пролѣтенъ посѣвъ то се смѣсва съ малко сѣме отъ лѣтна ръжь или овесъ. Смѣсването на друго растение има за цѣль да подпрѣ фия и го прѣдвари отъ полѣгане.

Ако ли се сѣе фия за фиева смѣсь, тогава въ извѣстни по-голѣми количества се смѣсватъ сѣмената на другитѣ растения съ фиевото сѣме; за такива растения може да се прѣпоржчатъ овеса и ржьта и, ако е за зърно, ячмика; ако ли е за зелена храна ячмика трѣбва да се избѣгва, защото осила му е твърдъ и много врѣденъ за добитъка.

Количеството на потрѣбнитѣ сѣмена на единъ декаръ сж както слѣдва:

Като самостоятелно растение: за зелена храна	Като фиева смѣсь: за зелена храна
Фии 13 кгр. Ржь 4 кгр. или 5 кгр. овесъ	фии 10 кгр. ржъ 6 кгр или 8 кгр. овесъ
Като самостоятелно растение: За сѣме (зърно)	като фиева смѣсь; за сѣме (зърно)
Фии 12 кгр. Ржь 3—4 кгр.	фии 12 кгр. овесъ 5 кгр.

Врѣмето за сѣидба неможе точно да се опрѣдѣли; то зависи отъ мѣстнитѣ климатически условия, така напр. на мѣста високи, кждѣто зимата

рано захваща и държи до късно на пролѣть, тамъ ще се сѣе есень по-рано, а пролѣть по-късно и обратно—въ мѣста, кждѣто зимата захваща късно и рано на пролѣть врѣмето се стоплюва, тамъ може есень да се сѣе по-късно и пролѣть по-рано. За нашия (Пловдивския) окржгъ можемъ да приемемъ, че зимния посѣвъ на фия може да се извършва по-високитѣ мѣста до началото на м. ноември, а въ по-низкитѣ (по-топлитѣ) мѣста чакъ до втората половина на сжщия мѣсецъ. За пролѣтния посѣвъ въ по-нискитѣ мѣста — още прѣзъ м. февруарий, слѣдъ вдигане на снѣговетѣ, когато се сѣе обикновено овеса, а въ по-високитѣ мѣста — прѣзъ м. мартъ.

Колкото по-рано на есень и на пролѣть успѣемъ да засѣемъ фия, толкова по-голѣма реколта трѣбва да очакваме, защото рано посѣтия на есень фии ще се укорени добрѣ прѣзъ зимата и на пролѣть, като се стопли врѣмето, неговитѣ добрѣ развити корени ще могатъ да използуватъ най-добрѣ зимната влага; така сжщо рано на пролѣть засѣтия фии ще развие своитѣ корени на врѣме и ще може да използува пролѣтната влага.

На есень фия може да се сѣе на мѣста, които сж оставени за угаръ, като се прѣоре стърнишката, при сгоденъ случай, и наврѣме се засѣе фия. Ако стърнишката е подмѣтната още слѣдъ жътвата добрѣе да се извърши втора орань прѣди самото засѣване, ако ли това не е станало до прѣди сѣидбата, то веднага слѣдъ подметката се извършва и сѣидбата на фия. На прѣсната орань се разхвърля равномѣрно сѣмето въ спомѣнатитѣ количества и съставъ и се завлича съ търмжкъ, ако има тъкъвъ, или съ влякъ отъ търни (сюргия), но никога не съ дъска, особенно при пролѣтната сѣидба. При завличането на сѣмето се гледа да не падне то много дълбоко, защото фия е взискателенъ относително дълбо-

чината на посѣването. Трѣбва да се постарае земледѣлеца да зарови сѣмето въ влажнитѣ почви не по-дълбоко отъ 2—2·5 с. м. (около на 2 пръста), на срѣдно тежки почви, ако тѣ сж влажни, отъ 2·5—3 с. м. (около на 2½ пръста) дълбоко, ако ли тѣ сж сухи то—на 5 с. м. (три пръсти) дълбочина, на леткитѣ пѣсъкливи почви—на 6—7 с. м. (четири пръста), ако ли сеидбата се извършва пролѣть, то въ такива леки почви сѣмето трѣбва да се зарови 8—10 с. м. (около на една длань).

Колкото е по-топло врѣмето слѣдъ сѣидбата толкова по-скоро фия пониква, така напр. при температура 18° С. ще поникне въ 2 дни, при 10° С. ще поникне въ 5 дни, а при 5° С. ще поникне въ 6 дни.

Слѣдъ поникването си, около 1 до 1½ мѣсеци, фия расте много бавно. Въ това врѣме той расте на коренъ, т. е. усилва свойта коренна система, понеже фия е отъ тия растения, които иматъ дълбоки корени, а това го прави още по-полѣзно растение, защото ще изчерпи потрѣбната си храна отъ долнитѣ пластове на почвата, която храна би останала недосегната отъ другитѣ едногодишни земледѣлчески растения. Слѣдъ изтичане, обаче, на това врѣме, растението, съ развititѣ си добрѣ корени, усилва извънмѣрно силно своя растежъ и въ скоро врѣме (слѣдъ 3½—4 мѣсеци) то е вече готово за косене, ако е сѣяно разбира се на пролѣть. Ако ли е сѣяно на есень то прѣзъ есеньта и зимата развива кореньтъ си и на пролѣть силно увѣличава растежътъ си, така че слѣдъ 3—3½ мѣсеца е вече готовъ за косидба за зелена храна.

Фиевия посѣвъ страда най-много отъ заплѣвяване на нивата отъ дивия хардалъ, който расте много скоро, особено въ първо врѣме, когато фия расте на коренъ, и задушва фиевитѣ растения, като покрива всецѣло повърхностьта на нивата

и посѣвътъ започва да гине. Противъ тоя плѣвелъ можемъ да си помогнемъ като го пръскаме въ врѣме на цъвтѣнето му съ 10% растворъ отъ зеленъ камъкъ (сжчи кабрусъ). Най-добрѣ е, обаче, по-рано да покосимъ тия плѣвели, излѣзли повисоко надъ фия, като внимаваме да не поврѣждаме съ косата и фиевитѣ растения. Скоро, слѣдъ покосването на тоя плѣвелъ, фия бързо ще усили растежътъ си, та ще прѣвари и задуши плѣвела.

Най-добрѣ е косидбата на фия и фиевата смѣсь за зелена храна да се извърши слѣдъ прѣцъвтяването когато започнатъ да се образуватъ чушкитѣ, защото тогава хранителностьта на полученото сѣно не се много измѣнява, съдържанието на водата се намалява, та добитъка яде сѣното съ по-голѣма охота, по-лесно се изсушава и, освѣнъ това, количеството на сѣното се увеличава та и да е имало малко загуба отъ хранителнитѣ вѣщества, произлѣзла отъ късната косидба, тя се отплаща съ увеличение количеството на сѣното. Прѣпоржчва се полученото сѣно отъ фия или фиевата смѣсь да се изхранва на зелено, а да не се суши за сѣно, защото много мжчно се изсушава, лѣсно се запарва и плесенясва. При сушенето много отъ листата опадватъ и съ това се намалява хранителната стойность на реколтата, тъй като листата съдържатъ най-много и най-лесно усвояеми отъ животнитѣ хранителни материи.

Прибиране на реколтата отъ посѣтия фии за сѣме трѣбва да се извърши щомъ долнитѣ чушки пожълтеятъ, безъ да се гледа че къмъ върха на растенията има зелени чушки, даже и цвѣтъ, защото, ако чакаме и тѣ да узрѣятъ и цвѣта да завърже, долнитѣ чушки ще се изпукатъ па и растението ще започне да гние.

Реколтата, която се получава срѣдно отъ единъ декаръ е 2000 кгр. зелена храна или 500

ЦЕНТРАЛНА ВЕТЕРИНАРНА БИБЛИОТЕКА ПЛОВДИВ

кгр. сухо сѣно. Ако ли е сѣянъ фия за зърно, то се получава срѣдно на по-слаби почви 100 кгр. зърна и 200 до 225 кгр. слама (фиевица).

Понеже фиевата храна е извънрѣдно силна (хранителна) тя не трѣбва да се дава на добитъка сама, а винаги смѣсена съ храна помалко хранителна; освѣнъ това при изхранване накосената фиевица въ зелено състояние, понеже тя съдържа много вода, трѣбва да се дава на добитъка съ храна по-суха, като напримѣръ съ слама.

Фия въ зелено или зрѣло състояние не бива да бѫде единственна храна на бременнитѣ и на малкитѣ (бозайничета) животни, защото имъ причинява пълнокръвие. Той въ чисто състояние, даденъ на млѣчни животни, не увеличава млѣкото; обратно, ако се даде смѣсенъ съ други храни (сѣно, слама, царевичакъ или съ цвѣкло), той значително увеличава млѣкото. Фиевицата е отлична храна за овцетѣ. На конетѣ зелена, млада и току-що накосена фиевица не бива да се дава, защото добиватъ диария, а трѣбва да имъ се дава такава, която е завързала вече чушки.

Фия въ зърно може да се дава съ голѣмъ успѣхъ на конетѣ и овцетѣ, нъ понеже е много силна храна, трѣбва да се дава въ малки дажби (порции). Много помага за угояване на добитъка, ако се даде въ зърнено състояние и лойта на угоенитѣ съ него животни бива много твърда.

Свинетѣ не особено съ охота ядатъ фия, защото имъ горчи, нъ ако той се накисне въ вода или се вари за да му се отнеме горчивината, тѣ го ядатъ съ голѣма охота.

Той се върше много лесно. Полученото, слѣдъ овършаването, произведение трѣбва да се държи на тънъкъ слой, защото ако го държимъ на дебелъ слой то се затоплюва, склейва се и се покрива съ едни гѫбички (плесени), вслѣдствие на което изгубва кълняемостьта си.

Както казахме всичкитѣ зърна на фия не зрѣятъ едноврѣменно и затова при копуване на сѣме ние ще видимъ сѣмена отъ разна голѣмина и цвѣтъ, на което трѣбва да обръщаме внимание, като гледаме да купуваме сѣмена отъ еднаква голѣмина и цвѣтъ и по-тѣжки. Фия, добрѣ съхраняванъ, запазва кълняемостьта си три години.

Веднага слѣдъ покосяването на фия, било за зелена храна или за зърно, добрѣ е, ако се има възможность, да се изнесе покосеното навънъ отъ нивата и послѣднята да се подмѣтне до като не е изгубена влагата въ почвата, запазена отъ засѣнчуването на растението. Подмѣтката добрѣ е да се извърши на дълбочина споредъ естеството на почвата; така напр. въ почви тѣжки и влажни — само на 4—5 см., въ почви по-легки—на 5—6 см., а въ почви сухи и пѣсъкливи—на 10—15 см. Понеже въ това врѣме има достатъчно горѣщина и влагата въ почвата е запазена то настѫпва скоро гниенето на заораното фиево стърнище и слѣдъ 10 – 15 дни се сгнива и нивата е готова за новъ посѣвъ или обработка.

Ако веднага слѣдъ косидбата на зелена храна падне дъждъ или пъкъ нивата е на такова мѣсто че може да се напоява и, разбира се, ако се желае отъ земледѣлеца, може нивата да се напои и да се остави за втора косидба, нъ въ такъвъ случай първата косидба трѣбва да се извърши малко по високо, не до земята.

Слѣдъ фия на нивата можемъ съ голѣмъ успѣхъ да сѣемъ всѣкакви растения, а особенно житнитѣ, които черпатъ храната си отъ горния слой на почвата, т. е. отъ тая часть която фия обогатява на азотъ.

Това растение може да се сѣе нѣколко години подъ редъ на една и сѫща нива, нъ за да се получава добра реколта, добрѣ е на една и сѫща нива да се сѣе прѣзъ 3 години.

Понеже чушкитѣ на фия се лесно пукатъ и зърната изсипватъ, то може би, че нѣкои ще ги е страхъ отъ заплѣвяване на слѣдующия, слѣдъ фия, посѣвъ. Това не би трѣбвало да ги плаши, защото фиевитѣ зърна, останали въ почвата, скоро ще поникнатъ и въ ораньта за зименъ посѣвъ ще бѫдатъ дълбоко заровени младитѣ фиеви растения, па даже, ако нѣкои фиеви растения останатъ, тѣ нѣма да наврѣдатъ, а само ще подобратъ храниталностьта на сламата, която ще се получи отъ засѣтото житно растение.

Прѣдъ видъ голѣмитѣ ползи отъ това растение въ сравнение съ малката му взискателность и грижи, които изисква прѣзъ врѣме на растежътъ си, ние съвѣтваме земледѣлцитѣ въ Пловдивския окржгъ да побързатъ и се снабдатъ съ потрѣбното имъ количество сѣме и засѣятъ още тая есень часть отъ нивитѣ си, прѣдназначени за черна угаръ, т. е. стърнишкитѣ, която угаръ съвършенно малко ще имъ донесе въ сравнение съ фиевия посѣвъ.

II.

За инкарнатката детелина.

Както фия, за когото току-що говорихме, така и инкарнатката е растение, което иде да допълни числото на отгледванитѣ отъ нашия земледѣлецъ растения, съ цѣль да даде много по-рано на пролѣть фуражъ за добитъка и да обогати почвата на азотъ, безъ ни най-малко да побърка редътъ по който, ако и не до толкова правилно, се наслѣдватъ у насъ растенията. За това растение нѣма нужда да се отдѣля отдѣлна нива, защото то може да се сѣе на нива, прѣдназначена за черна угарь, стига тя да отговаря на условията, които то изисква. По такъвъ начинъ ще се използува угарьта, като ще се получи рано на пролѣть храна за добитъка, даже прѣди първата косидба на люцерната, когато се най-много чувствува нужда отъ такава — за да се засили добитъка за прѣдстоящитѣ полски работи; а отъ друга страна ще се обогати нивата на азотъ и съ това ще се подготви добро мѣсто на слѣдующия зименъ посѣвъ.

Прѣдъ видъ на тия ползи отъ това благодатно растение за нашето назадньло земледѣлие, Дирекцията на Държавното Подвижно Земледѣлско училище въ Пловдивъ достави за смѣтка на Пловдивската Окржжна Постоянна Комисия 600 кгр. сѣме отъ инкарнатка детелина, което ще се раздаде по 75 ст. за 1 кгр. на земледѣлското население въ окржга; затова нека заинтересованитѣ земледѣлци, които милѣятъ и щадятъ своитѣ

интереси, да побързатъ и се снабдатъ съ потрѣбното имъ количество отъ това сѣме, като затова се отнесатъ писменно или устно до Дирекцията на училището въ Пловдивъ или до Агронъмъ-Администраторитѣ въ Пловдивъ, Пазарджикъ и Станимака и Земледѣлскитѣ училища въ Садово и Пазарджикъ, ако впадатъ въ тѣхнитѣ райони.

* * *

Инкарнатка има нѣколко видове, които се различаватъ по колора на цвѣтътъ си и до колко по-рано и по-късно ставатъ готови за косене. За нашитѣ климатически условия би билъ за прѣпоржчане по-късенъ сортъ, обаче, за стопанскитѣ ни условия ние трѣбва да въведемъ по-ранъ сортъ за да имаме рано храна, когато още отъ никое растение не можемъ да получимъ такава.

Това растение съ успѣхъ става въ мегкитѣ не твърдѣ сухи климати, въ които въ рѣдки случаи прѣзъ зимата температурата пада на 25° С. подъ нулата, безъ достатъченъ снѣженъ покривъ; така че тъкмо отговаря за по-низкитѣ мѣста на окржга. Сушата прѣзъ есеньта и пролѣтьта тоже много му прѣчатъ. Много добрѣ успѣва, ако пролѣтьта е сравнително топла и влажна. Ако пролѣтьта е до късно студена и послѣ отъ еднажъ се стопли, растението не успѣва да развие достатъчно стебла и листа, а бързо образува цвѣтъ и трѣбва да го косимъ, слѣдователно получаваме по-малко зелена храна.

Относително почвата инкарнатката не е много взискателна. Тя обича най-много почви, които да не сж съвсѣмъ мокри, нито пъкъ съвсѣмъ сухи, да иматъ пропускателна подпочва, още подобрѣ, ако почвата съдържа и малко количество варь. На много сухитѣ пѣсъкливи почви при влажна есень и пролѣть пакъ би дала добра реколта. На блатисти мѣста инкарнатката не става.

Инкарнатката се сѣе есень и пролѣть, ние, обаче, прѣпоржчваме есенното сѣяне, а не пролѣтното, защото, посѣта тя на есень, ще развие много добрѣ своитѣ корени, ще се сгжсти, като брати и пустне 4—6—8 па и повече стебла, и рано на пролѣть, при топло врѣме, ще успѣе да използува зимната и пролѣтна влага, силно ще захване да расте и само въ нѣколко недѣли, въ зависимостъ отъ топлината и влагата, ние ще имаме да косимъ една дебела ливада. Ако ли по една или друга причина ние посѣемъ инкарнатката на пролѣть, то тя нѣма да успѣе да брати, а ще пустне само по едно стебло отъ корень, на което ще даде и цвѣтъ, та вмѣсто да получимъ богата реколта, ние ще получимъ 4—6 пжти помалка отъ първата.

При есенното сѣяне може да се посѣе това растение още прѣзъ августъ, септември, октомври, но може да се посѣе и прѣзъ ноември; а при пролѣтното сѣяне трѣбва да се започне отъ края на февруари или началото на мартъ и да продължава прѣзъ априлъ и май.

Количеството на сѣмето потрѣбно за 1 декаръ, ако то е добрѣ прѣчистено, е 4 килограма, ако ли то не е добрѣ прѣчистено и ако условията, при които се извършва сѣидбата, не сж до тамъ благоприятни, напр. почвата не е добрѣ разработена, липсва влага и пр. то количеството на сѣмето се увеличава.

Ако го посѣемъ есень и има опастность отъ измръзване добрѣ е да се посѣе заедно съ покривно растение, напр. съ ръжь, ако ли нѣма такава опастность то се сѣе чисто. При пролѣтното сѣяне никакъ не се сѣе съ покривно растение, защото инкарнатката бързо расте и ще го изпрѣвари,

слѣдователно ще го задуши и то нѣма да бѫде полезно, а съвършенно безполезно.

Самата сѣидба се извършва така:

Нивата, добрѣ е още слѣдъ пожънването на първото растение, да се прѣоре, т. е. да се заоре стърнищката. Малко прѣди сѣидбата да се кръстоса ораньта за да се раздроби по-добрѣ повърхностьта на нивата и да се изкара прѣсна влага; слѣдъ това, на така прѣораната нива, се засѣва 4 килогр. ръжь на 1 декаръ, ако искаме да посѣемъ инкарнатката съ покривно растение, завлича се ръжьта и надъ завлечения посѣвъ се засѣва сѣмето на инкарнатката, смѣсено съ 2—3 пѫти повече суха пръсть или пѣсъкъ за по-равномѣрно разпрѣдѣляне сѣмето по нивата. Така засѣта инкарнатката се завлича съ влякъ отъ трънe, ако нѣмаме лѣгкъ търмжкъ.

Ако прѣзъ зимата е имало сухомразица и се прѣдполага, че ще има измръзване на растението, то добрѣ е слѣдъ стопяване на снѣговетѣ и поизсъхване на пръстьта, нивата да се прѣваля съ валякъ, ако има стопанството такъвъ.

Ако рано на есень (августъ или септември) е извършено сѣидбата на инкарнатката и слѣдъ това е имало дъждове, то тя ще порастне прѣзъ октомври или ноември и, понеже не трѣбва да остане тая храна да гние неизползувана, добрѣ е да се опасе отъ добитъка или покоси, но съ такава смѣтка, че до настжпване на зимата, тя да може на ново да се развие и покрие нивата.

Косидбата на инкарнатката се извършва въ началото на цъвтенето (около Гергьовдень), защото ако се закъснѣе стеблата се втвърдяватъ и ставатъ на клечки, губятъ своята хранителность, добитъка ги яде безъ охота и повече отъ половината остава неизползувана. Ако се изка да се получи сѣме трѣбва косидбата да се извърши вед-

нага слѣдъ прѣцъвтяването, защото, ако се закъснѣе, сѣмето много лѣсно се рони и окапва.

Реколтата зависи отъ врѣмето до колко то е било благоприятно за растежатъ на инкарнатката и отъ качеството на почвата. При срѣдно благоприятни условия отъ 1 декаръ се получава 1600 кгр. зелена храна или 300 кгр. сухо сѣно. Ако се остави за сѣме то се получава 40—50 кгр. сѣме отъ 1 декаръ

Получената зелена храна и сѣно отъ инкарнатката се яде лакомо отъ всичкия добитъкъ, а най-много отъ конетѣ и отъ едрия рогатъ добитъкъ.

Слѣдъ пакосяването на инкарнатката и вдигането на покосената храна, нивата се оставя или за паша на добитъка, ако може да се използува отъ нашия добитъкъ, или пъкъ, което е още подобрѣ, се заорава та коренитѣ, остатъка отъ стеблата и ороненитѣ листа да се заоратъ въ земята и я обогататъ на азотъ. Слѣдъ 15—20 дни, вслѣдствие на голѣмата горѣщина и вода въ тия остатъци, згниването ще се свърши и може да се продължи угарението на нивата.

Ранното прибиране на реколтата позволява щото на по силнитѣ ниви да може, слѣдъ покосяването на инкарнатката, да се засѣе царевица, ячмикъ, просо, даже и овесъ, така че, отъ една и сѫща нива да се получатъ двѣ реколти. Инкарнатката може да се сѣе на сѫщата нива слѣдъ 4—5 години съ най-голѣмъ успѣхъ. Тя изтощава почвата много малко, понеже съ остатъцитѣ си тя остава богата и лѣсно-разтворима храна за растенията, които ще додатъ на сѫщата нива слѣдъ нея.

Отъ казаното до тука слѣдва да заключимъ, че опастността отъ измръзване не трѣбва да спира въвеждането на инкарнатката, прѣдъ видъ малкото разходи, които трѣбва да се направятъ

за нейното посѣване и отгледване. И безъ нейното посѣване стърнишката трѣбва да се заоре или веднага слѣдъ жътвата, което е най-добрѣ, или най-късно прѣзъ есеньта; на пролѣть трѣбва да се оре за угарь и прѣзъ лѣтото още 2—3 пѫти да се угари; а при инкарнатката сѫщитѣ работи се извършватъ само че въ повече се харчи на декаръ за 4 кл. гр. сѣме по 0·75 = 3 лв., а пъкъ се получава, както казахме, по 300 кгр. сѣно отъ декаръ, което струва, въ това врѣме по Гергьовдень по 10 ст. или се получава 30 л. приходъ, срѣщу 3 лв. разходъ; нивата не се изтощава, добитъка се изхранва въ най-оскѫдното отъ храна врѣме та и наврѣме ще си извърши земледѣлеца полскитѣ работи. Ако въвеждането на инкарнатката въ нашитѣ стопанства вземе по-широки размѣри, нашитѣ естествени ливади ще се отъ само себе си подобратъ, защото нѣма да бѫдатъ пасени рано на пролѣть, което именно ги съсипва.

Прѣдъ видъ на ползитѣ отъ инкарнатката за нашитѣ земледѣлци ние ги съвѣтваме да побързатъ да се снабдятъ, по посечения имъ начинъ, съ сѣме отъ това растение и още тая есень засѣятъ частъ отъ стърнищитѣ си.

УНИВЕРСИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА